

Justis- og beredskapsdepartementet

12. mars 2017

HØRINGSUTTALELSE OM FORSLAG TIL ENDRING I UTLENDINGSLOVEN OG UTLENDINGSFORSKRIFTEN – VISITASJON OG UNDERSØKELSE AV ASYLSØKERE VED REGISTRERING MV.

Viser til høringsnotat av 11. januar 2017 om ovennevnte lovendring. Rettspolitisk forening takker for tilliten som høringsinstans.

1 Om Rettspolitisk forening

Rettspolitisk forening er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper.

2 Kort høringsfrist

Hovedregelen i utredningsinstruksen punkt 3-3 er høringsfrist på minimum tre måneder, og ikke kortere enn seks uker. Det er ikke begrunnet hvorfor høringsfristen bare er på to måneder i denne saken.

Det er viktig at sivilsamfunnet får tilstrekkelig med tid til å avgi hørings svar, særlig i saker av stor velferdsmessig betydning, som dette. Foreninga er derfor kritisk til at fristen for å levere hørings svar er kortere enn hovedregelen, og oppfordrer departementet til å overholde denne ved fremtidige høringsrunder.

3 Merknader til forslaget om visitasjon og undersøkelse ved asylsøknad

Rettspolitisk forening støtter ikke forslaget. Asylsøkere er en samfunnsgruppe som i løpet av denne regjeringens periode har blitt utsatt for stadig mer stigmatisering og mistenkeliggjøring. Forslaget er et eksempel på dette.

Departementet bruker gjennomgående regler fra tollvesenet som inspirasjon til sine forslag. Formålet bak tollvesenets hjemler er å undersøke om personer bringer med seg ufortollede eller ulovlige varer inn i landet. Visitasjonen har her en nær og naturlig sammenheng med gjennomføringen av tollvesenets kjerneoppgaver. Visitasjon og undersøkelse har ikke en slik

nær og umiddelbar logisk tilknytning til oppgaven til politiet når de registrerer asylsøknader. Man bør derfor være varsom mot å mene at regler på et rettsområde automatisk rettferdiggjør like inngripende tiltak på et annet.

Foreninga er kritisk til at politiet får hjemmel til å visitere og undersøke for å ivareta andre formål enn identitetsavklaring. I denne situasjonen er politiets oppgave å ta imot søknader. Politiet bør ikke her ha i fokus å undersøke etter kriminalitet. Det har politiet hjemler til å gjøre i andre sammenhenger.

For å sette forslaget i kontekst kan man overføre det på andre samfunnsforhold: En tilfeldig person møter opp på politistasjonen for å anmelde et smykketyveri. Under registreringen av anmeldelsen får vedkommende rutinemessig undersøkt sin mobiltelefon og veske, med begrunnelse i at mange leverer anmeldelse for å begå forsikringssvindel. Vedkommende nekter å la seg kroppsvisitere, så man blir tatt med inn på et rom for avkledning og undersøkelse under tvang. Eksempelet er absurd, nettopp fordi vi i Norge ikke har for vane å rutinemessig visitere folk basert på helt generelle, populistiske, argumenter.

Rettspolitisk forening er av den oppfatning av at de som unntaksvis har noe å skjule for politiet uansett vil klare det, til tross for vid undersøkelseshjemmel. Dette forslaget kommer til å ramme de minst ressurssterke asylsøkerne som lytter til rykter blant andre asylsøkere de treffer under flukten, eller som forholder seg til påbud eller anbefalinger fra menneskesmuglerne. Disse risikerer nå i større grad å få identitetstvil eller avslag fra norske utlendingsmyndigheter.

I alle fall må det sikres mekanismer for at «null-funn» ved visitasjon, for eksempel ingen informasjon i sosiale medier eller manglende kontaktlister som kan underbygge søkerens identitet, ikke vil bli brukt negativt i vedkommendes identitetsvurdering. Her må det tas i betraktning at langt nær alle lever sine liv på digitale plattformer.

Videre er det ikke utdypet hva som ligger i «rutinemessig» visitasjon og kontroll. For å forhindre diskriminerende kontroll bør det utdypes hva som menes med «rutinemessig».

4 Merknader til forslaget om beslag

Av grunner som nevnt i forrige avsnitt er Rettspolitisk forening også kritisk til den utvidede adgangen til å beslaglegge asylsøkerens eiendeler.

5 Merknader til forslaget om tilbakelevering av pass

Rettspolitisk forening støtter ikke forslaget. Når saken er stilt i bero, er saken undersøkt ferdig enn så lenge. Eventuell gjennomtakelse er ikke planlagt i nær fremtid. At staten skal ha beslag over søkerens pass når det ikke skjer noe i saken, finner foreninga underlig. Dette er å dra maktbalansen mellom staten og individet for langt. Det er flere personer som oppholder seg i Norge på tålt opphold, og disse befinner seg i en allerede vanskelig og uverdigg situasjon. Disse menneskene må, som et minimum kunne disponere over egne identitetsdokumenter.

Eventuelle spørsmål kan rettes til Hanne Hareide Skårberg, som nås på e-post styret2@rpf.no eller telefonnummer 915 19 746.

Med vennlig hilsen,
for Rettspolitisk forening,

Hanne Hareide Skårberg,
Styremedlem